

СОЦІУМ І КНИГА ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА

УДК 929:021 (477):016

Наталія Марченко

ВІТЧИЗНЯНІ ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ, ПРИСВЯЧЕНІ КНИЗІ ДЛЯ ДІТЕЙ І ДИТЯЧОМУ ЧИТАННЮ: ЗАСАДНИЧІ ПРИНЦИПИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ

Анотація. У статті обґрунтовано основні принципи та тенденції формування вітчизняних електронних ресурсів, присвячених книзі для дітей та дитячому читанню. Автор статті репрезентує електронний ресурс відкритого доступу «КЛЮЧ» та перспективи його розвитку.

Ключові слова: електронний ресурс, книга для дітей, дитяче читання, «Ключ».

*Дитина формується не книжкою як такою,
а КНИЖНІСТЮ свого оточення.*

*Лише міжособистісна комунікація
персоналізує інформаційний простір.*

Ще кілька років тому проблема вітчизняного досвіду формування електронних ресурсів відкритого доступу, присвячених книзі для дітей, не могла бути навіть окреслена, оскільки їх розгортання в українському сегменті мережі Інтернет почалося на зламі ХХ і ХХІ ст., а поширення та феноменальних рис це явище набуло менше як десятиліття тому. Та нині факт становлення принципово нового – мережевого – інформаційного середовища, що впевнено конкурує зі світом т. з. «традиційної» (друкованої, книжкової) інформації за рахунок принципово нових, незнаних раніше можливостей, є беззаперечним, як і те, що означені процеси повною мірою позначаються на формуванні та поширенні інформації, орієнтованої на користувача-дитину та, зокрема, на книзі для дітей, загальний інтерес до якої стрімко зростає у зв'язку із гуманізацією та демократизацією суспільного життя. Відтак, разом із формуванням достатньо зрілих з погляду організації та наповнення спеціалізованих ресурсів, поступово відбувається нагромадження вітчизняного досвіду, який уже може бути первісно осмислений у межах наукового дискурсу.

Поява нових інформаційних технологій, їх адаптація і використання задля нагромадження та поширення інформації щодо книговидавництва для дітей і дитячого читання є епохальним зрушенням, яке докорінно змінило стан справ, задавши нові тенденції та висунувши принципово інші цілі. Так, домінуючими стають не «ідейність» чи «відповідність» (особливо, в сенсі «дозволено/не дозволено») інформації, а її відкритість, оперативна доступність, множинність, багатоваріантність і креативний потенціал. Це, в свою чергу, вимагає як застосування все нових і нових засобів формування динамічних баз даних, так і залучення креативних, здатних невпинно та органічно адаптуватися до змінюваних

засобів і форм роботи, осіб. Та найважливішою рисою новітніх електронних ресурсів у порівнянні з традиційними (за В. І. Попиком) [7] є їх потенційна здатність об'єктивно інтегрувати напрацьовану раніше суспільством інформацію в усьому її розмаїтті, органічно ввібрати в себе надбання рукописної та друкованої культури минулого. Відтак, можливість сучасних технологій дають змогу на принципово вищому рівні подолати штучний розрив між сучасними напрацюваннями та старими, призабутими науковими та видавничими надбаннями, актуалізувати «вічні цінності» в прийнятній для сучасного покоління формі, створити умови для швидкого та зручного їх використання та засвоєння, тобто, зробити невід'ємною частиною створюваних нині інформаційних ресурсів [7].

Мета статті – обґрунтувати основні принципи та тенденції формування вітчизняних електронних ресурсів, присвячених книзі для дітей та дитячому читанню, репрезентувати електронний ресурс відкритого доступу «КЛЮЧ» та окреслити перспективи його розвитку.

Отже, маємо визнати, що інформаційні технології покликані не ЗАМІНИТИ дитині книжку, а ЗМІНИТИ форми залучення до читання та опанування книжною культурою.

Наступне, на чому варто наголосити, – розуміння ролі та місця книги для дітей в структурі людської культури як такої. Для цього звернімося до категорії «віку», що уможливилася лише в межах культурного (власне, історичного) часу, дає змогу впорядкувати життєпис людини у його лінійному вигляді, а також забезпечує низку класифікаційних маркерів (як-от: «покоління», «вікові втрати», «відповідний вікові» тощо). Власне, відрізнення поняття «віку» та його свідоме застосування щодо книжкової справи й призвело, зрештою, до появи такого явища як «книга для дітей». Водночас, відношення між поколіннями (а чим іншим є «книга для дітей»?!) створюють засновку відтворення людської спільноти, оскільки, саме діяльність покоління належить до «сил, що формують суспільство» (за К. Мангаймом). Йдеться про те, що не лише «продуктивне» на даний час, а ВСІ покоління самим ходом взаємодії між собою породжують факт людської культури як такої. Відтак, процес цієї взаємодії, «старі й малі» як найбільш явні індикатори напрямку та специфіки формування даного процесу (вектор руху всієї спільноти найоб'єктивніше прокреслюється саме між ними!), були і залишаються визначальними чинниками культурного поступу людської цивілізації, а рівень гуманізації суспільних відносин, «олюднення» спільноти, означається рівнем гармонізації стосунків між поколіннями (за Ш. Фур'є).

Процес трансмісії культурних цінностей (а, отже, і феномен книги для дітей!) ускладнюється і розширюється водночас із ускладненням структури людської спільноти та культури як такої. Упродовж останніх десятиліть ці процеси відчутно прискорилися. Так, нещодавно «класичним» видавалося твердження Ортега-і-Гассета («повстання мас») щодо того, що науково-технічний прогрес прискорює деморалізацію суспільства, перетворюючи більшість спільноти на споживачів, тих, що обрали «мати», а не «бути», й тим самим (не продукуючи інформації, а лише споживаючи її) створили можливість «інформаційного панування» меншості над більшістю (постання «рекламної особистості», «стандарту життя» тощо). Водночас, (за Фромом, Паркінсоном) втрачається традиційний авторитет «старшинства», оскільки знань, отриманих у юності, не вистачає на все трудове життя і новому поколінню фактично немає чому вчитися у попередників («старший» перестало бути синонімом «успішний» чи «надійний», а віковий ценз не корелюється з соціальним статусом тощо). Натомість, «інформаційна революція» останнього десятиліття та становлення інформаційного суспільства призвели до появи сутнісно протилежної тенденції – так званої «постекономічної системи цінностей» (модель соціальної мотивації, що

сприяє активізації творчого потенціалу людини, формуванню готовності та здатності до креативних дій практично у будь-якій сфері, що перетворює «постматеріалістів» на найбільш цінну частину «людського капіталу», не беручи до уваги їхній вік) [6].

Отже, головним у стосунках поколінь є передача (трансмсія) культурних цінностей, а проблема «батьків і дітей» має конкретно-історичний характер і її можна розглядати не лише як специфічну діяльність, а й як взаємодію зустрічних потоків інформації, скерованих на передачу культурних цінностей між поколіннями [3].

Частково, проблему збереження та передачі культурних цінностей у суспільстві покликана розв'язувати книга для дітей, зокрема біографіка, як одна з найдревніших і найбільш продуктивних форм трансмісії індивідуального суспільно значимого досвіду між поколіннями [2]. Та, оскільки сучасна людина формується як особа в медіанасиченому середовищі (тобто, замість отримання просторових, взаємопов'язаних, систематизованих інформаційних «смуг», стикається з короткими «спалахами інформації» – аудіовізуальними кліпами, числовими рядами, новинними текстами, «обривками теорій» тощо), вона вимушена (вільно чи мимоволі, усвідомлено або інтуїтивно) адаптувати отримувану інформацію до власних уявлень, надаючи їй певної смислової стрункості. Так народжується феномен «віртуалізації», що припускає повсякчасне суб'єктивне «проекування» навколишнього світу та зміни у способах і мотивах комунікативної взаємодії (ігровий характер інформаційного простору), донедавна властиві лише дитинству [3]. Відтак, суспільство на загал «дитиніє», а роль і значимість книги для дітей та присвячених їй електронних ресурсів відчутно зростає, оскільки їхній вплив поширюється на невластиву раніше їм аудиторію. Цей процес поглиблює також те, що цифровий розрив (розшарування суспільства за можливістю отримувати та використовувати інформацію, що передається за допомогою передових технологій) найвідчутніший саме між різними віковими групами, а діти та підлітки більшою мірою включені в інформаційні взаємодії, ніж будь-яка інша вікова група [1].

Отже, маємо припустити, що:

- а) без свідомої взаємодії поколінь (батьків і дітей) унеможлиблюється чи спотворюється відтворення культури, а об'єктивна поява постеконічної моделі соціальної мотивації та успішності осіб, які її сповідують, обезцінює ідеали та цілесподання, які нині пропонуються в Україні (зокрема й для дітей) як «масові» та сучасні;
- в) в умовах «віртуалізації» буття зникає об'єктивна можливість конструювання та передачі «позасуб'єктивного» знання, що вмотивовує життєздатність саме і лише персоніфікованих, заснованих на передових комунікативних технологіях електронних ресурсів відкритого доступу.

На жаль, увага вітчизняних дослідників до проблем формування електронних ресурсів відкритого доступу, присвячених книзі для дітей, нині не відповідає значимості цього феномену для формування вітчизняного гуманітарного інформаційного простору. Відтак, жива практика створення подібних інформаційних продуктів стрімко випереджає теоретичне осмислення і методичне опрацювання цього процесу та вже фактично вийшла у позанауковий простір, поєднавши апробовані у світі підходи із експериментами як професійного, так і аматорського характеру.

Аналіз вітчизняного досвіду формування електронних ресурсів відкритого доступу, присвячених книзі для дітей (зокрема, власних напрацювань, здобутих під час формування та розвитку присвяченого популяризації та дослідженню вітчизняної книги для дітей електронного ресурсу «КЛЮЧ» (Краща Література Юним Читачам), заснованого 2010 р.

на сайті Національної бібліотеки України для дітей), засвідчив, що від початку цей процес носив хаотичний, різнонаправлений характер і повністю залежав від суспільного запиту та доступності тих чи інших технологічних рішень, оскільки власні інтереси в мережі та різної якості ресурси формували видавці, розповсюджувачі, бібліотекарі, методисти, журналісти, письменники, перекладачі, редактори, художники, які працюють для дітей, і навіть діти, які пишуть для ровесників. Відтак, «навколофахові» розмови щодо книги для дітей на початку точилося лише у межах відповідних «тем» різних форумів (скажімо, «Дитяча література в Україні» на «ЛітФорумі», «Улюблена дитяча книжка» на «Українському форумі» тощо) [5]. Зрештою, інформація про книги для дітей у тих чи інших формах та обсягах поширилася й нині існує на різнопланових ресурсах освітнього, пізнавального, культурно-інформаційного характеру, представлених на веб-сайтах бібліотек, музеїв, інформаційних агенцій, творчих і громадських організацій, різних недержавних структур тощо [8]. Так, більшість орієнтованих на продукування книжок для дітей видавництв (як ось, «А-Ба-Ба-Га-Ла-Ма-Га» (<http://ababahalamaha.com.ua/uk>), «Видавництво Старого Лева» (<http://www.starlev.com.ua>), «Грані-Т» (<http://www.grani-t.com.ua>), «Навчальна книга – Богдан» (<http://www.bohdan-books.com>), «Ранок» (<http://www.ranok.com.ua/>), «Теза» (<http://www.teza.in.ua>) та ін.), розміщують на своїх сайтах не лише анотації до видань і відомості про розмаїті акції та конкурси, а й рецензії, відгуки читачів, відомості про авторів, інтерв'ю тощо, розраховані як на дорослого, так і на юного користувача. Та видавці не зацікавлені у науково-критичному осмисленні ситуації, тому сайти видавництв фактично виконують лише ознайомчу та популяризаторську роль. Хоча окремі з них («Грані-Т», «Видавництво Старого Лева») не без успіху намагаються активізувати увагу потенційних покупців і авторів, організовуючи конкурси, акції та інші приводи до їх прямого спілкування.

Ще однією ознакою часу є сайти мереж книгорозповсюдження та спеціалізовані інтернет-магазини. Частково вони містять ту саму інформацію, що й сайти видавництв, скажімо, «Книгарня «Є»» (<http://book-ye.com.ua>) чи «Арт-Вертеп» (<http://artvertep.com>), але зазвичай залишаються безликими, скеровуючись лише на поверхове інформування користувача щодо пропонованого «товару». Літературні сторінки з можливістю «виставлення» та «обговорення» текстів (зокрема й для дітей) містить фактично більшість так званих родинних (як ось, «МамаТато» (<http://mama-tato.com.ua>) чи «Світ мам» (<http://svitmam.ua>) та «дитячих» (скажімо, «Малюк» (<http://maluk.in.ua>), «Соняшник» (<http://sonyashnik.com>), «Казкар» (<http://kazkar.info/publ/1>) сайтів, а також окремі фахові ресурси (скажімо, перша соціальна мережа журналістів «ХайВей» (<http://h.ua/>) чи орієнтована на шкільництво «Українська література» (<http://www.ukrlit.vn.ua/>)). На жаль, подібні ресурси зазвичай рясніють сумішню відверто недолугих текстів і недостовірної інформації.

Існує також чимало електронних бібліотек, наповнених випадковими книжками різного часу та якості, дібраними за принципом «я читав». Хоча серед них трапляються дуже симпатичні проекти, що містять достойні тексти та належно дібрану достовірну інформацію. Так, дитяча публічна онлайн-бібліотека «Читанка» (<http://chytanka.com.ua>) має не лише архів нині малопоширених книжок і часописів, а й колекцію ілюстрацій до дитячих видань 690 художників. Зразком живого модерного середовища, що не лише забезпечує доступ до текстів і відомостей, а й підтримує жвавий діалог із користувачем, є «Читальня Слоника Дзвоника» (<http://chytaу.com.ua>). Гарно заявили себе вузькоспеціалізовані тематичні сайти «Весела абетка» (<http://abetka.ukrlife.org>), «Загадки» (<http://zagadki.org.ua/>) та «Українська казка» (<http://kazky.org.ua/Zbirky/Knihovna.html>).

Чимало адресованої дітям інформації щодо книг і читання містять також електронні версії періодичних дитячих видань. Порівняно з паперовими, вони дають змогу безпосередньої участі читача в обговоренні й творенні матеріалів, інколи доповнені інтерактивними конкурсами тощо. Серед найкращих – сайт «Країна ангелят» (<http://www.angelyatko.com.ua/main.php>), що відображає часописи «Ангелятко» та «Крилаті», сайти «Пізнайка» (<http://posnayko.com.ua/>) та «Казкового вечора» (<http://kazkovy.com.ua>), «Острів знань» (<http://ostriv.in.ua/>).

Мають власні ресурси також окремі дитячі письменники (скажімо, «Дискурс» у «Живому журналі» І. Андрусяка (<http://dyskurs.livejournal.com>), сайт «Словограй» І. Січовика (<http://slovogray.narod.ru>) та ін. Однак, таких ресурсів неприпустимо мало і вони, здебільшого, містять опубліковані твори автора, інформацію про зустрічі письменника з читачами тощо, рецензії на його книги, відгуки читачів, зрідка, – коментарі-алюзії самого митця, відтак, не є повноцінним засобом самовираження чи спілкування письменника з читачем. Осібно стоять сайти письменників-громадських діячів, присвячені зазвичай їх суспільній діяльності, скажімо, «Всі мрії» невтомної креативної Жені Пірог (<http://vsimrii.in.ua>), чий проєкти «Срібна книга» та «Додай читання» вже полонили Україну.

Чимало виваженої достовірної та різновекторної інформації щодо книги для дітей містять спеціалізовані електронні ресурси, присвячені проблемам української книги і літератури загалом та дитячої зокрема (скажімо, «ЛітАкцент» (<http://litakcent.com>) чи «Буквоїд» (<http://bukvoid.com.ua>).

На окрему увагу заслуговують тематичні блоги та сторінки у соціальних мережах фахових дослідників дитячої книги та журналістів, що містять унікальну інформацію – авторські інтерв'ю, статті та переклади, автобіографічні записи, фоторепортажі тощо. Саме в процесі їх розгортання первісно формувався вітчизняний досвід створення електронних ресурсів відкритого доступу, присвячених книзі для дітей. Так, першими авторськими спробами системного рецензування й аналізу книги для дітей в українському сегменті мережі Інтернет можна вважати блог Н. Даценко (melle) «Книги для дітей і підлітків» (<http://childbooks.blox.ua/html/1310721,262146,21.html?51145>), заснований 20 листопада 2009, та сторінку М. Семенченко в «Живому журналі» «Книження (Дитячі книги для дітей та дорослих)» (<http://knyzhenya.livejournal.com/>), заснований 2 грудня 2009 р. Згодом з'явилася орієнтована на християнське світобачення «Книгогризка» З. Жук (Зоряни Живки) (24.02.2010. – Режим доступу : <http://knygogryzka.info/>), багатоаспектна тематична сторінка Т. Щербаченко у соціальній мережі Фейсбук «Українська дитяча література» (19.01.11. – Режим доступу: <http://www.facebook.com/profile.php?id=100001116005438&sk=photos#!/pages/Ukrainska-ditaca-literatura/186533494709305>), орієнтований на поширення в українському дискурсі напрацювань зарубіжних колег, даних про найцікавіші книжки для дітей і світові тенденції в цій галузі блог «Казкарка (Сучасна дитяча література)» В. Вздольської та О. Луцевської (2011. – Режим доступу : <http://kazkarka.com>) та ін. Нині активно формуються спеціалізовані блоги при бібліотечних установах, скажімо, «НБУшка» (<http://nbukids.wordpress.com>) та «Маленький читайлик» (<http://nbu4kids.wordpress.com>) НБУ для дітей чи створений Центром для користувачів із особливими потребами ХОУНБ блог «Книжкова шафа» (<http://sluhay.blogspot.com>).

Кроком у формуванні спеціалізованих вітчизняних електронних ресурсів, присвячених книзі для дітей, стала поява упродовж 2010 р. авторського електронного журналу про дитячу літературу та ілюстрацію «ВООКа» М. Семенченко (<http://knyzhenya.livejournal.com/>), спеціалізованої сторінки «Літачок» (акцентувала увагу на перекладній літературі, проблемно-тематичних оглядах, бесідах із письменниками) на літературному

порталі «ЛітАкцент» та присвяченого об'єднанню зусиль громади навколо популяризації та дослідження власне української книги для дітей електронного ресурсу «КЛЮЧ» на сайті Національної бібліотеки України для дітей (<http://www.chl.kiev.ua/key>), про який ітиметься нижче.

Оригінальним явищем останнього часу, що простежується у царині формування спеціалізованих вітчизняних електронних ресурсів, присвячених книзі для дітей, можна вважати сайти, сформовані у межах розмаїтих громадських ініціатив, скажімо, сайт Центру дослідження літератури для дітей і юнацтва (<http://urccyl.com.ua>), заснований 09.10.2011, сайт літературної премії «Великий Їжак» (<http://jizhak.org.ua>), запущений 24.10.2011, чи новостворюваний портал української дитячої книги «Коза-Дереза», що існує лише як «закрита» група на Фейсбукці (<https://www.facebook.com/groups/portal.udk>). Їх відзначає креативність і демократичність підходів, актуальність і, почасти, унікальність вміщеної інформації та, водночас, нерівномірність, різноякісність і нестабільність наповнення.

Але основний масив спеціалізованих вітчизняних електронних ресурсів, присвячених книзі для дітей, від початку складають не аматорські, а фахові ресурси, створювані дитячими, юнацькими і шкільними бібліотеками України, чиї об'єктивні переваги, порівняно з розмаїтими електронними інформаційними центрами, засновуються на багатолітній традиції збирання універсальних і тематичних колекцій, високопрофесійному досвіді систематизації, методичної та рекомендаційної підготовки ресурсів для використання різними категоріями читачів і віддалених користувачів, створення власних інтелектуальних інформаційних продуктів (каталогів і путівників, тематичних картотек, бібліографій і біобібліографій, баз даних, науково-методичних і рекомендаційних матеріалів тощо), що нині успішно входять у електронний інформаційний простір, оминаючи інші форми фіксації чи від початку створюючись як електронний чи мережевий ресурс (стосується здебільшого блогів і сторінок у соціальних мережах, орієнтованих на читачів різного віку та вподобань, і поширення ідей «віртуалізації» традиційних тематичних виставок, «круглих столів», семінарів, читань та інших форм живого спілкування з читачами). Відтак, саме спеціалізовані дитячі, юнацькі та частково шкільні бібліотеки створили на сьогодні найбільш розгалужену, тематично та інформативно багатогранну постійно поновлювану систему електронних ресурсів, де зосереджено більшу частину доступної в українському сегменті мережі Інтернет достовірної, грамотно згрупованої та відредагованої інформації щодо книжкового репертуару видань для дітей, дитячих письменників, ілюстраторів тощо. Вони ж провадять ефективну комп'ютеризацію найвіддаленіших куточків України, забезпечуючи читачів безоплатним доступом до мережі, навчанням їх як інтернет-користувачів та приваблюючи до книгозбірень цікавими заходами (клубна робота, електронні дитячі видання, виставки). Відтак, певна, що саме бібліотечні інтернет-ресурси є найперспективнішим засобом гуртування сил навколо дитячого читання та книговидання для дітей, координування зусиль держави, громади й окремої родини шляхом забезпечення неперервного продуктивного діалогу письменника, ілюстратора, видавця, критика, керівника дитячого читання, вченого та ін. між собою та з читачем.

Комплексний розгляд інформаційної продукції вітчизняних бібліотечно-інформаційних установ був розпочатий нами ще 2008 р. аналізом персонологічної інформації на сайтах дитячих бібліотек України [4]. Станом на 01.01.07 р. із 1208 спеціалізованих бібліотек для дітей, що функціонували в Україні, 83 мали електронну адресу, а ще 95 – адресу сайту. Та, коли взяти до уваги, що частина бібліотек мали тільки сторінки-домени у межах сайтів централізованих бібліотечних систем (міських централізованих бібліотечних систем; центральних районних бібліотек; централізованих систем публічно-шкільних біблі-

отек тощо), а інші – лише заявлені домени, то на момент дослідження (01.12.08) лише 38 бібліотек для дітей мали власні сайти чи повноцінні домени у межах потужніших сайтів [4]. Нині, станом на 01.01.2013 р., із 1208 спеціалізованих бібліотек для дітей 83 мають електронну адресу, 95 – повноцінні власні сайти, а 32 – блоги.

Першою інформатизацію розпочала Національна бібліотека України для дітей, що з 1992 р. приступила до роботи в автоматизованому режимі, а з 1 січня 1993 р. законсервувала традиційні карткові каталоги (зберігається лише генеральний). Відтак, закономірно, що саме вона стала лідером і щодо створення спеціалізованого ресурсу (рецензування, популяризація, дослідження книги для дітей), запустивши на своєму сайті в січні 2010 р. проєкт «КЛЮЧ», що розроблявся з урахуванням викликів «суспільства знань» із метою персоналізації інформаційного простору користувачів, зацікавлених у дискурсі дитячої літератури та читання, і мав надати змогу:

- а) отримувати знання щодо царини літератури для дітей на тому рівні гуманітарної та інформаційної здатності користувача, на якому той перебуває на сьогодні (водночас доступні «дитяча» та «доросла» рецензії, суто наукові статті, нейтральна фактична інформація тощо) і самостійно нарощувати свій потенціал;
- б) бачити паралельно погляди кількох поколінь учасників процесу, що дає змогу долати нерозуміння позиції одне одного, а, отже, вікову дефернціацію спільноти;
- в) бути активним учасником подій у царині літератури для дітей, не залежно від місця свого перебування чи віку (на КЛЮЧі співпрацюють початківці та знані фахівці, жителі України та зарубіжжя, представники різних поколінь і суспільних та соціальних груп тощо).

У засновку формування цього інформаційного ресурсу закладені декілька фундаментальних принципів. Так, проаналізувавши існуючі на той час мережеві ресурси, ми дійшли висновку, що, попри задекларовану зорієнтованість на індивідуальні запити користувача, всі вони фактично деперсоналізовані, а отже, не задовольняють природне бажання людини бути особистістю, що єдине формує в оточення здатність бачити в людині особистість. А саме це є основним «запитом» користувача-дитини, особливо підлітка. Відтак засадничою ідеєю «КЛЮЧа» стала ідея *персоналізації* як природної потреби людини «бути особистістю» (власне, максимально близько до «ідеального» бути представленою в свідомості інших тими рисами, які вона сама у собі цінує), що забезпечує її включеність у соціальні зв'язки та, водночас, ними детермінована. Оскільки персоналізація суб'єкта відбувається лише за умови його значимості для інших, референтності та емоційній привабливості, а єдиний ефективний шлях персоналізації – соціально значима діяльність, усі матеріали «КЛЮЧа» можуть бути відкрито чи анонімно прокоментовані, кожен користувач може стати співавтором ресурсу та має доступ до інформації різних рівнів складності, визначаючи свій запит відповідно до своїх можливостей і потреб.

Іншим базовим принципом формування ресурсу стала *комунікація* як процес, що передбачає не лише обмін інформацією, а також її формування, отримання, відправлення, уточнення, переробку, обговорення та розвиток. На прикладному рівні це означало, що «КЛЮЧ» забезпечує умови для наслідування, діалогу та керування як основних форм комунікації шляхом:

- а) творення спільного комунікативного простору та спільної діяльності, що передбачає не формальний «рух інформації», а активний обмін нею;
- б) підтримання зворотного зв'язку та стабільної значимості інформації для всіх користувачів ресурсу, котрі мають ідентично розуміти ситуацію спілкування;

- в) наявності процесу спільного (в цьому випадку, дитиною та дорослим, аматором і фахівцем) осягнення предмета розмови та рівноцінного взаємовпливу задля ефективності комунікації.

Нині ресурс містить дев'ять тематичних розділів («Знакові книжки», «Книжкові новинки», «Забуті книжки», «Слово письменникові», «Під ключ», «Наукові дослідження», «З погляду викладача», «Огляди», «Аудіобібліотечка») та «Дискусійний клуб». Усі матеріали типологічно поділяються на:

1. Рецензії на нові видання (бібліографічний опис, зображення обкладинки, анотація для дітей, рецензія для дорослих, додаткова інформація щодо автора (перекладача, художника), що постійно поновлюється у «Коментарях»);
2. Статті про забыті та знакові книжки (бібліографічний опис, зображення обкладинки перших видань і найцікавіших ілюстрацій, ґрунтовний книгознавчий аналіз);
3. Добірки матеріалів до ювілеїв письменників (фото ювіляра, ретроспекція рецензій, новітні дослідження та вітання (для сучасників), що супроводжуються зображеннями обкладинок найвідоміших книг ювіляра та світлинами авторів вміщених матеріалів).
4. Аудіоматеріали (фото письменника, тексти озвучуваних ним творів із бібліографічним описом джерела, голос письменника).
5. Наукові статті з проблем літератури для дітей (обов'язкова вказівка на джерело у випадку більш ранньої публікації в інших виданнях чи ресурсах).
6. Методичні матеріали з досвіду викладання курсу «Дитяча література» (обов'язкова вказівка на джерело у випадку більш ранньої публікації в інших виданнях чи ресурсах).
7. Щорічні тематичні та регіональні огляди книжок для дітей, виданих в Україні та за її межами (в перспективі).
8. Коментарі.

Нині «КЛЮЧ» містить 173 назви матеріалів. Серед них, окрім рецензій на нові видання (59) та статей про забыті (6) та знакові (6) для української культури книги для дітей, вміщено також вичерпні довідки щодо 54 дитячих письменників, п'ять ґрунтовних ювілейних сторінок, присвячених сучасним дитячим письменникам (А. Качану, В. Рутківському, А. Григоруку, В. Скомаровському, Н. Бічуї) та дві – класикам української дитячої літератури (М. Познанській і Л. Забашті), синівські спогади про батька Т. Чухліба, а також 14 регіональних і тематичних оглядів здобутків дитячої літератури в Україні за 2012 р. та 28 фономатеріалів. Ресурс містить також 25 оригінальних наукових і 9 науково-методичних статей та надає доступ до низки тематичних наукових збірників, а також забезпечує доступ до кількох десятків виступів і статей дитячих письменників різних поколінь щодо питань специфіки дитячої літератури, власної творчості чи доробку колег.

За цей час ведучий автор-організатор ресурсу (Н. П. Марченко) створила для нього 17,2 а. а. (близько 430 ст.) текстів. Водночас, на КЛЮЧі розмістили свої дослідження та рецензії 32 дослідники і число авторів та користувачів ресурсу неухильно росте. Так, за три роки (власне, 28,5 місяців) існування «КЛЮЧа» його переглянули 50 723 користувачі, було здійснено 139 887 переглядів-сторінок. Ресурс щоденно переглядає 101 унікальний користувач, 201 сторінку на день.

КЛЮЧ визнаний «Кращим бібліотечним інтернет-ресурсом 2011 року» за версією Української бібліотечної асоціації.

На сьогодні це вже – «віртуальна спільнота», здатна трансформуватися у «віртуальну лабораторію», та покликана на персональному рівні поєднати зусилля держави, громади

та родини в царині дитячого читання задля задоволення потреби суспільства у науково виваженій цілісній і багатоаспектній новітній презентації вітчизняної літератури для дітей. Ресурс забезпечує інтерактивний характер взаємодії між користувачами, завдяки чому в його діяльності можуть брати участь люди з тимчасово чи постійно обмеженими можливостями, представники різних вікових, фахових груп. Відсутність просторових бар'єрів розширює можливості неформальної взаємодії у режимі реального часу, а органічне співіснування поглядів різних поколінь і рівнів компетентності учасників процесу дає змогу кожному стати не лише споживачем, а й активним співтворцем інформації.

На відміну від більшості існуючих нині електронних ресурсів відкритого доступу, присвячених книзі для дітей, на «КЛЮЧі», в силу умотивованості адміністраторів (офіційно працюють за фахом), відсутня комерціалізація та визначені права власності на інформацію, що публікується. Як наслідок, ресурс перебуває поза конкуренцією та «підклимною» боротьбою за потенційних користувачів і не відчуває обмеженості інтелектуальних ресурсів, які можливо залучити до розробки та підтримки інструментарію, підтримки та адміністрування даних, які продукуються тощо. Водночас, в межах ресурсу максимально знижена небезпека «інформаційного шуму» (випадкові користувачі, люди зі специфічними цілями та інтересами свідомо відстежуються адміністратором).

У перспективі «КЛЮЧ» бачиться координаційним центром і системотехнічним інструментом дослідницької роботи, що дасть змогу об'єднати навколо цілеспрямованих досліджень спеціалістів і аматорів не лише з різних регіонів України, а й із українського зарубіжжя. Відтак, надзавданням ресурсу стає згуртування УСІХ поколінь українців навколо ідеї осягнення власної самості шляхом популяризації знань і поширення у соціумі (від найменших до найстарших!) навиків і методів залучення до читання, інтересу та спромоги самовияву особи як такої.

Нині книговидання для дітей в Україні, попри явну комерційну спроможність, залишається своєрідною «комірчиною під сходами» вітчизняної культури, де ніким не помічена невтомно трудиться на загальне благо незмінна Попелюшка «сучлітпроцесу» – література для дітей. Змінюються владні структури, покоління, «вектори» й «еліти», а ні доброї тітоньки-феї, ні принца на білому коні до неї так і не з'явилося. Гадаю, саме час лишити сподівання на диво та самостійно шукати виходу у великий світ, до людей і повноцінної успішної конкуренції зі «старшими сестрами». Щиро переконана, що саме «КЛЮЧ» відкриє нарешті двері роками «замкненої» для вільного суспільного діалогу «комірчини» й живі думки та бажання маленьких читачів і дорослих поціновувачів, учителів і організаторів дитячого читання, письменників, критиків і науковців, ілюстраторів і видавців перетворять любу всім нам Попелюшку дитячої літератури на повноправну Королеву безмежного світу української духовності.

Література

1. Коротков А. В. Цифровое неравенство в процессах стратификации информационного общества [Электронный ресурс] / А. В. Коротков // Режим доступа : <http://emag.iis.ru/arc/infosoc/emag.nsf/BPA/da782ae4eacfb804c3256efa003e b7b>. – Название с экрана.
2. Марченко Н. П. Дитинство як предмет дослідження біографічної науки [Текст] / Н. П. Марченко // Наукові праці НБУВ. – 2010. – С. 508–519.
3. Марченко Н. П. Текст, обращенный к детству : самоосознание общества в диалоге поколений [Текст] / Н. П. Марченко // Детство в научных, образовательных

- и художественных текстах: нормы, ценности, практики : сб. науч. ст. и сообщ. – Казань : Казанский университет, 2011. – С. 60–64.
4. Марченко Н. П. Персонологічна інформація на сайтах дитячих бібліотек [Текст] / Н. П. Марченко // Наук. праці НБУВ. – К., 2009. – Вип. 24. – С. 307–334.
 5. Марченко Н. Як ведеться літературі для дітей в Інтернеті? [Текст] / Н. П. Марченко / Літ. Україна. – 2010. – № 47 (23 грудня). – С. 1, 5.
 6. Пономарев М. В. Проблемы социальной идентификации личности в информационном обществе [Электронный ресурс] / М. В. Пономарев // Режим доступа: http://monitoringm100.narod2.ru/povishenie_kvalifikatsii/problemi_sotsialnoi_identifikatsii_lichnosti_v_informatsionnom_obschestve/index.html.
 7. Попик В. І. Ресурси біографічної інформації: традиційні уявлення і новітні тенденції розвитку [Текст] / Володимир Іванович Попик // Укр. біографістика : зб. наук. праць. – Вип. 9. – К., 2012. – С. 7–24.
 8. Попик В. І. Світоглядні засади розвитку української біографістики та формування національних ресурсів біографічної інформації ХХІ століття [Текст] / В. І. Попик // Укр. біографістика : зб. наук. праць. – К., 2008. – Вип. 4. – С. 8–40.

Natalia Marchenko

Ukrainian Electronic Resources Devoted to Children's Book and Children's Reading: Basic Principles and Shaping Trends

Summary. In the article is substantiated the basic principles and shaping trends of the Ukrainian electronic resources devoted to books for children and children's reading. The author represents an electronic resource of open access «KEY» and prospects of its development.

Keywords: electronic resource, book for children, children's reading, «KEY».

Наталія Марченко

Отечественные электронные ресурсы, посвященные книге для детей и детскому чтению: основные принципы и тенденции формирования

Аннотация. В статье обоснованы основные принципы и тенденции формирования отечественных электронных ресурсов, посвященных книге для детей и детскому чтению. Автор статьи представляет электронный ресурс открытого доступа «КЛЮЧ» и перспективы его развития.

Ключевые слова: электронный ресурс, книга для детей, детское чтение, «КЛЮЧ».